

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT**

PEDAGOŠKI INŠTITUT

POVZETEK GLAVNIH UGOTOVITEV RAZISKAVE o vzgojno-
izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih
v času epidemije bolezni covid-19

Dr. Jerneja Jager
Barbara Japelj Pavešič
Tina Mervic
Mag. Mateja Režek
Petra Zgonec

[Raziskava o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19](#) je potekala med marcem in avgustom 2021 in je bila zasnovana kot opazovanje predšolske vzgoje posameznega otroka z več vzporednih ravni: raven vrtca, raven oddelka v vrtcu in raven otrokovega domačega okolja. Za vsako raven smo določili ciljno populacijo ljudi (vodstva vrtcev, strokovne delavke v oddelkih in starši otrok), od katerih smo v raziskavi s pomočjo spletnega orodja 1ka preko vprašalnikov zbirali informacije, stališča in pojasnila.

Poleg navedenega smo neodvisno od sodelujočih vrtcev oblikovali ekspertno skupino zaposlenih v predšolski VIZ, s pomočjo katere smo pripravili [Priporočila za ukrepe in sistemske rešitve na področju predšolske vzgoje po izkušnji z epidemijo bolezni covid-19](#).

V okviru raziskave je svoja poročila o delu vrtcev posredovalo 155 vodstvenih delavcev (VD), 580 strokovnih delavcev (SD) in 2.816 staršev.

VLOGA VRTCA V ČASU EPIDEMIJE

Poimenovanje »nujno varstvo«

Tako VD kot tudi SD se s poimenovanjem »nujno varstvo« v veliki večini niso strinjali oz. so bili glede tega neodločeni. Popolno strinjanje s poimenovanjem je izrazila le slaba četrtnina VD (23 %, n = 100) in tudi toliko SD (24 %, n = 316). Največji delež respondentov med VD (32 %, n = 100), kar tretjina, se s trditvijo sploh ni strinjal, medtem ko se s poimenovanjem sploh ni strinjalo 10 % SD (n = 316).

SD kot tudi VD so poročali, da so bili v oddelke nujnega varstva vključeni *»tudi otroci, katerih starši so delali od doma ali niso bili zaposleni v panogah kritične infrastrukture«* (SD, odprti odgovori), niso pa se smeli vključiti tisti otroci, ki bi varstvo res potrebovali (npr. neurejene domače razmere, družine z nizkimi prihodki, otroci z razvojnimi težavami ipd.). Obstajale so tudi razlike med vrtci glede razumevanja in/ali izvajanja upravičenosti do nujnega varstva.

Svoje nestrinjanje s poimenovanjem »oddelek nujnega varstva« so VD izražali na različnih vsebinskih ravneh: od očitkov nepoznavanja področja predšolske vzgoje, do izražanja skrbi nad razvrednotenjem področja in nerazumevanjem vloge vrtcev v družbi. Nestrinjanje oz. neodločenost v zvezi s poimenovanjem so izrazili tudi SD (55 %, n = 316), predvsem zaradi *»negativne konotacije, ki jo prinaša 'varstvo'«* (SD, odprti odgovori), saj po njihovem mnenju *»ni šlo le za varstvo, pač pa za skrbno načrtovan in situaciji prilagojen vzgojno-izobraževalni proces«* (SD, odprti odgovori). SD so navedli, da je to poimenovanje *»razvrednotilo njihovo delo«* (SD, odprti odgovori).

Prevladujoča medicinsko-higienska paradigma

Čas epidemije (in tudi čas po njej) je bil močno zaznamovan z upoštevanjem higienskih priporočil Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ). VD so izpostavili, da je bilo treba na račun upoštevanja higienskih priporočil NIJZ veliko časa nameniti *»razkuževanju in skrbi za čistočo opreme in didaktike, kar posledično zmanjša čas dejavnosti z otroki«* (VD, odprti odgovori). To lahko podkrepimo z odgovori SD, za katere je bilo značilno, da so pri načrtovanju dejavnosti v oddelku nujnega varstva v povprečju najbolj upoštevali priporočila NIJZ (povpr. 4,6; n = 316; petstopenjska ocenjevalna lestvica), šele nato so upoštevali razvojne značilnosti otrok (povpr. 4,4; n = 316) in sledili kurikularnim področjem (povpr. 4,2; n = 316).

VD so izrazili zaskrbljenost tudi v kontekstu upoštevanja otrokovih razvojnih značilnosti, opredeljenih v higienskih priporočilih NIJZ, saj so poročali, da so priporočila enaka za vse starosti otrok in da ne upoštevajo specifik razvoja predšolskega otroka: *»Premalo so bili ti vidiki povezani in utemeljeni s*

specifiko razvoja otroka.« (VD, odprti odgovori) Poleg tega so zapisali še, da je v priporočilih »spregledana vzgoja otrok za samostojnost, spregledane so individualne razlike in posebnosti med otroki«, poudarek je samo na »fizičnem vidiku zdravja, ne pa tudi na psihičnem«, saj »ukrepi popolnoma zanemarjajo psihološki razvoj otrok, prav tako je zelo okrnjen socialni« (VD, odprti odgovori).

Izrazito zaskrbljenost v zvezi z upoštevanjem higienskih priporočil NIJZ so VD izrazili v odnosu do SD, in sicer so navedli, da je »pedagoški kader zelo obremenjen z razkuževanjem, namesto da bi se posvečal delu z otroki« (VD, odprti odgovori).

To lahko podkrepimo z odgovori SD, saj so skoraj vsi SD (90 %, n = 457) odgovorili, da so zaradi upoštevanja higienskih priporočil NIJZ porabili več časa za skrb za higieno v oddelku. Tretjina (32 %, n = 457) jih je izrazila, da je imela zaradi upoštevanja higienskih priporočil na voljo manj časa za pedagoški proces. Četrtnina SD (26 %, n = 457) je bila zaradi upoštevanja higienskih priporočil NIJZ manj časa v neposrednem fizičnem stiku z otroki.

V zvezi s spoštovanjem ukrepov za zajezitev epidemije so SD zapisali, da je njihovo pedagoško delo najbolj ovirala nošnja maske; otroci jih niso razumeli (predvsem otroci prvega starostnega obdobja), težko so dihali, na zunanjih površinah je nošnja maske pri strokovnih delavcih predstavljala tudi nevarnost za otroke, saj glas vzgojitelja ni bil jasen. Maske so zelo ovirale tudi uvajanje otrok v vrtec.

ORGANIZACIJA DELA V ČASU EPIDEMIJE IN ZAGOTAVLJANJE KAKOVOSTI VIZ

Velika večina VD (79 %, n = 98) je poročala o povečanem obsegu dela na račun upoštevanja higienskih priporočil NIJZ, in sicer je polovica VD (51 %, n = 98) ocenila, da je upoštevanje higienskih priporočil zelo povečalo obseg dela z organizacijo dela v vrtcu (ocena 5 – najvišja možna ocena).

VD so izpostavili še, da so se največje težave pojavljale pri organizaciji dela v »mehurčkih«, kar je pomenilo daljši delovni čas SD in krajšo sočasnost, kar je vplivalo na počutje strokovnega kadra in nenazadnje na kakovost VIZ dela.

Obseg dela se je močno povečal zlasti vodstvu in administrativnemu kadru in s tem v zvezi se je močno spremenilo delo ravnateljev, »saj vse organizacijsko-poslovno-finančne zahteve, ki so novopredpisane, zelo povečajo obseg dela, organizacijo, evidentiranje, spremljanje, obveščanje, pogovore, usklajevanje. Vse to še dodatno, poleg ostalega dela. Ocenjujem, da se ravnatelji ne zmoremo več toliko ukvarjati s pedagoškim delom, kar ne bo dobro dolgoročno.« (VD, odprti odgovori)

Oddelki nujnega varstva

V oddelkih nujnega varstva so v vseh sodelujočih vrtcih (100 %, n = 100) aktivnosti načrtovali v skladu s higienskimi priporočili NIJZ. 96 % VD (n = 100) je odgovorilo, da se je načrtovalo v skladu s kurikularnimi področji in z razvojnimi značilnostmi otrok ter da se je izvajalo prilagojene aktivnosti glede na aktualno družbeno dogajanje. Tri četrtine (73 %, n = 100) VD je odgovorilo, da se je v njihovih vrtcih v oddelkih nujnega varstva izvajalo podobne aktivnosti, kot bi jih vzgojiteljice izvajale v matičnih oddelkih, v zgolj polovici primerov (53 %, n = 100) pa se je aktivnosti načrtovalo v skladu z letnimi delovnimi načrti vzgojiteljic.

V dveh tretjinah vrtcev oz. več otroci niso bili deležni stalnosti prostora in osebja (osebja niso poznali) (69 %, n = 100), strokovno osebje v oddelku se je celo menjavalo (60 %, n = 100). Zgolj varstvo se je sodeč po odgovorih VD izvajalo v 5 % vrtcev (n = 100).

Iz dodatnih pojasnil VD glede dela v oddelkih nujnega varstva lahko razberemo, da kljub poimenovanju »nujno varstvo« vsekakor ni šlo zgolj za varstvo, ampak za izvajanje celostnega vzgojo-izobraževalnega

procesa. Načrtovanje je potekalo »*sproti in glede na letni čas, praznike*« (VD, odprti odgovori) ter glede na potrebe in interese otrok, ki so bili v nujnem varstvu. Iz odgovorov SD pa smo izvedeli, da jih kar četrtina (26 %, n = 316) v času dela v oddelkih »*nujnega varstva*« (torej v času, so ko delali v manjših skupinah, op. avtorja) ni oblikovala nobene priprave.

Uresničevanje priporočil za preprečevanje širjenja okužb z boleznijo covid-19

Po mnenju VD je bilo v praksi najtežje uresničevati: oblikovanje in vzdrževanje t. i. »*mehurčkov*«, zagotavljanje sočasnosti ter vzdrževanje ustrezne razdalje. VD so med najtežje uresničljiva priporočila uvrstili še nošenje mask v oddelkih pri delu z otroki, nižji normativ, nedovoljeno uporabo zunanjih igral, razkuževanje igrač in didaktičnih sredstev ter organizacijo uvajanja otrok novincev.

Čeravno se je pokazalo, da izvedba v manjših skupinah terja več organizacijskih naporov, pa SD ravno to ocenjujejo kot pozitivno in bi si želeli ohraniti v prihodnje, saj bi se lahko bolj posvetili vsakemu posamezniku.

Nekateri SD so zapisali, da so bila priporočila NIJZ potrebna in so se jih dosledno držali. Po drugi strani pa med zapisi SD zasledimo, da so bila priporočila »*neživljenjska*« (SD, odprti odgovori) ter da bi »*pri pisanju in določanju ukrepov morali obvezno sodelovati strokovnjaki praktiki predšolske vzgoje, ki dobro vedo, kako poteka vzgojno-izobraževalno delo v praksi, ter poznajo razvojne značilnosti otrok*« (SD, odprti odgovori) in bi skladno s tem »*lahko določali ukrepe*« (SD, odprti odgovori).

SD je motilo tudi to, da so se navodila hitro menjala ali so se dodajala nova. Utujalo jih je tudi dejstvo, da so bili zaradi zagotavljanja t. i. »*mehurčkov*« velikokrat prisiljeni v podaljševanje delovnega časa.

SD so še zapisali, da je bilo zlasti v prvem starostnem obdobju zelo težko vzdrževati fizično razdaljo oz. jo je bilo celo nemogoče, pedagoško delo je najbolj ovirala nošnja maske.

Kot negativna posledica upoštevanja higienskih priporočil NIJZ za otroke se je izkazalo to, da so bili otroci deležni »*manj sodelovalnega učenja, a več čiščenja*« (SD, odprti odgovori). Otroci so zelo pogrešali tudi »*odpadni, nestrukturiran, senzorični material [ter] igro s plišastimi igračkami, dojenčki, oblačili.*« (SD, odprti odgovori).

Financiranje predšolske vzgoje v času epidemije

VD so poročali, da so se povečali stroški zaradi kritja bolniških odsotnosti zaposlenih delavk, so se pa znižali stroški za izobraževanja, saj so ta potekala preko spleta in posledično vrtcem ni bilo treba kriti potnih stroškov za svoje zaposlene. Zagotovo pa se je vrtcem povečal strošek nabave čistil, naprav za razkuževanje, razkužil, mask in rokavic, »*saj so cene poskočile v nebo*«, zato so »*pretirano več porabili za razkužila in maske, termometre in za s priporočili povezane reči*«. (VD, odprti odgovori)

VPLIV ZAPRTJA VRTCEV NA POČUTJE IN VEDENJE OTROK

Počutje otrok v času delnega zaprtja vrtcev

Odgovori se nanašajo na čas med oktobrom 2020 in januarjem 2021 (delno zaprtje vrtcev). Rezultati predstavljajo odgovore staršev.

V večini primerov so starši ocenili, da so se otroci v času delnega zaprtja vrtcev obnašali približno enako kot takrat, ko so vrtec obiskovali v nespremenjenih razmerah, je pa na določenih postavkah mogoče zaznati določena odstopanja, in sicer (če izpostavimo najvidnejša): tretjina staršev (33 %, n = 1764) je ocenila, da je otrok v času delnega zaprtja vrtca pogosteje govoril o vsaj enem dobrem prijatelju, pogosteje je imel napade trme ali izbruhe jeze (30 %, n = 1764), v četrtini primerov se je pogosteje kot pred epidemijo pregovarjal z odraslimi (26 %, n = 1764). Približno petina staršev ocenjuje, da je bil

otrok nemirnejši, pretirano aktiven, ni mogel biti dolgo pri miru (22 %, n = 1764), po drugi strani pa prijaznejši do mlajših otrok (21 %, n = 1764) ter pripravljen pomagati tistemu, ki je prizadet, vznemirjen ali se slabo počuti (19 %, n = 1764).

Na področju **čustveno-osebnostnega razvoja** najbolj izstopa upoštevanje pravil, saj je četrtnina staršev (24 %, n = 1764) ocenila, da so imeli otroci s tem več težav kot pred epidemijo. Na področju **socialnega razvoja** desetina staršev ocenjuje, da so imeli otroci v času delnega zaprtja vrtca več težav glede prosocialnega vedenja (10 %, n = 1764), reševanja konfliktov z odraslimi (10 %, n = 1764) in/ali vrstniki (10 %, n = 1764) ter vzpostavljanja stikov z vrstniki (9 %, n = 1764) in/ali odraslimi (6 %, n = 1764), približno dve tretjini staršev pa sta ocenili, da so imeli otroci na omenjenih postavkah socialnega razvoja enako količino težav kot pred epidemijo.

Dobra polovica do dve tretjini staršev (53–65 %, n = 1764) sta ocenili, da so imeli otroci enako količino težav na vseh postavkah **spoznavno-zaznavnega razvoja**, desetina staršev (9 %, n = 1764) pa je ocenila, da so imeli otroci več težav glede zadostne koncentracije za sledenje dejavnostim v domačem okolju. Na področju **telesno-gibalnega razvoja** polovica staršev ocenjuje, da so imeli otroci enako količino težav na področju tako fine (53 %, n = 1764) kot grobe motorike (56 %, n = 1764), dve petini staršev ocenjujeta, da so imeli otroci manj težav kot pred epidemijo. O več težavah s fino motoriko pri otrocih poroča 6 % staršev, o več težav z grobo motoriko pri otrocih pa 4 % staršev (n = 1764).

Ponovna vrnitev otrok v vrtce

Odgovori se nanašajo na čas, ko so se vrtci znova odprli za vse otroke (po januarju 2021). Rezultati predstavljajo odgovore SD.

Po mnenju približno tretjine SD se po ponovni vrnitvi v vrtce po trimesečnem delnem zaprtju pri otrocih kot pogostejša kažejo vedenja: *»otroci iščejo mojo bližino (crkljanje, stiskanje, ...)«* (33 %, n = 441), *»otroci se z zanimanjem vključujejo v aktivnosti«* (30 %, n = 441), *»otroci ne upoštevajo dogovorjenih pravil oddelka«* (29 %, n = 441).

Na področju **čustveno-osebnostnega razvoja** je skoraj polovica SD (47 %, n = 441) opazila več težav na področju upoštevanja pravil, dobra tretjina (35 %, n = 441) jih je opazila več težav glede vztrajnosti pri opravljanju dejavnosti, slaba tretjina SD (27 %, n = 441) je opazila več težav pri samostojnosti za oblačenje, obuvanje, petina jih je opazila več težav na področju samostojnosti za hranjenje (21 %, n = 441) ter osebne higijene (19 %, n = 441).

Na področju **socialnega razvoja** so imeli otroci po ocenah slabe tretjine SD (27 %, n = 441) po trimesečnem delnem zaprtju več težav pri reševanju konfliktov z vrstniki, slaba petina SD (18 %, n = 441) je ocenila, da so imeli otroci več težav na področju prosocialnega vedenja ter vzpostavljanja stikov z vrstniki (16 %, n = 441).

Na področju **spoznavno-zaznavnega razvoja** so imeli otroci več težav kot prej glede zadostne koncentracije za dejavnost (37 %, n = 441) in razumevanja navodil (28 %, n = 441). Po oceni slabe petine SD so imeli otroci po vrnitvi v vrtec tudi več težav na področju besednega zaklada (18 %, n = 441) ter pripovedovanja zgodb (17 %, n = 441), manj težav kot pred zaprtjem vrtcev pa so SD opazili glede sposobnosti orientacije v prostoru (24 %, n = 441) ter pri razvrščanju predmetov po eni ali več lastnostih (19 %, n = 441).

Na področju **telesno-gibalnega razvoja** več kot polovica SD (53–65 %, n = 441) ni opazila razlik, kljub temu pa jih je slaba tretjina ocenila, da so imeli otroci več težav s fino motoriko (29 %, n = 441), petina pa, da so imeli več težav z grobo motoriko (19 %, n = 441).

Počutje otrok v času, ko niso obiskovali vrtca

Odgovori se nanašajo na celoten čas razglašene epidemije, ko otroci niso hodili v vrtec (torej na čas popolnega in/ali delnega zaprtja vrtcev). Rezultati predstavljajo odgovore staršev.

Starši so na petstopenjski lestvici ocenili, da je bilo obdobje, ko njihov otrok ni hodil v vrtec, zanj v določeni meri naporno, saj je spraševal po prijateljih in jih pogrešal (povpr. 3,4; n = 1734), prav tako je pogrešal vrtec (povpr. 3,3; n = 1734), spraševal je tudi po vzgojiteljicah in jih pogrešal (povpr. 2,9; n = 1734). Da mu je bilo pogosto dolgčas, so starši ocenili kot srednje prisotno (povpr. 2,8; n = 1734). Da se večinoma ni sam zamotil (povpr. 2,6; n = 1734) in da je več časa preživel pred zasloni (povpr. 2,5; n = 1734), pa kot manj prisotno. Iz odgovorov je razbrati, da se otrok ni premalo gibal (povpr. 2,0; n = 1734) ali preživel premalo časa v naravi (povpr. 1,9; n = 1734).

PROCES VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA¹

Delo na daljavo

SD so v vprašalniku izrazili mnenje, da VIZ-dela (še zlasti v predšolskem obdobju) ne gre izvajati na daljavo. Strinjali so se, da otroci potrebujejo osebni stik, ki ga je na daljavo nemogoče nuditi. Dejali so tudi, da se vrtci ne bi smeli zapirati v celoti in omogočati zgolj nujnega varstva, »saj se je izkazalo, da delo v mehurčkih poteka dobro« (SD, odprti odgovori).

So pa SD tako v času popolnega kot tudi delnega zaprtja vrtcev pripravljali dejavnosti za otroke in starše, ki so jim jih posredovali preko različnih kanalov: najpogosteje, v povprečju enkrat na teden, preko e-pošte, enkrat do dvakrat na mesec pa preko vrtčevske spletne strani.

SD so v času popolnega in delnega zaprtja vrtcev v povprečju skoraj vedno v dejavnostih, ki so jih pripravljali, zajeli naslednja področja kurikula: gibanje, jezik, narava in umetnost; pogosto so zajeli kurikularni področji družba in matematika.

Neposredno delo²

Upoštevanje higienskih priporočil NIJZ se je izkazalo kot negativna posledica za otroke, saj je bilo »manj sodelovalnega učenja, a več čiščenja« (SD, odprti odgovori). SD so poročali, da je delo postalo še bolj načrtovano, v smislu, s katerimi igračami se bodo otroci igrali, kako bodo zagotavljali »mehurčke«, po drugi strani pa smo izvedeli, da kar četrtina SD (26 %, n = 316) ni oblikovala nobenih priprav za delo v oddelkih nujnega varstva.

Več je bilo razkuževanja, čiščenja, skrbi za higieno. En strokovni delavec je zapisal: »Večji pritisk je bil na pedagoške delavce, četudi smo imeli manj otrok.« (SD, odprti odgovori) Po drugi strani pa so »manjše skupine omogočale posvečanje posamezniku in še boljše poznavanje otrok« (SD, odprti odgovori). Na tej osnovi in osnovi zagotavljanja vsaj minimalne distance v oddelku, ki jo je bilo zelo težavno oz. zlasti v prvem starostnem obdobju celo nemogoče zagotavljati, je iz odgovorov SD mogoče razbrati priporočilo za znižanje normativa otrok v oddelku.

¹ Rezultati v zvezi s procesom vzgoje in izobraževanja v času epidemije bolezni covid-19 se nanašajo na odgovore SD.

² Na neposredno delo je najbolj vplivalo uresničevanje higienskih priporočil NIJZ, kar smo že opisali v poglavju »Uresničevanje priporočil za preprečevanje širjenja okužb z boleznijo covid-19«.

SD so izražali nestrinjanje z nošnjo zaščitne maske,³ saj je ovirala neverbalno komunikacijo, otroci jih niso razumeli, glas (predvsem na zunanjih površinah) ni bil dovolj prodoren – posledično so maske predstavljale neposredno nevarnost za otroke.

Realizacija zastavljenih ciljev

V zvezi z zastavljenimi cilji je nekaj SD zapisalo, da so oz. bodo zastavljene cilje nadoknadili, večina pa jih je menila, da cilji zaradi večmesečnega zaprtja vrtca ne bodo realizirani v celoti. Skoraj polovica (46 %, n = 447) vprašanih SD je ocenila, da bodo uresničili več kot tri četrtine v letnem delovnem načrtu oddelka zastavljenih ciljev. Približno enak delež (41 %) pa jih je ocenil, da bodo uresničili med polovico in tremi četrtinami vseh zastavljenih ciljev. Tisti SD, ki so bili mnenja, da bodo zastavljene cilje uspeli realizirati, so pripisali, da bodo realizirani v manjšem obsegu oz. ne tako poglobljeno, se jih je pa večina strinjala, da veliko ciljev s področja družbe ne bo realiziranih. Več je bilo v šolskem letu 2020/2021 po mnenju SD realiziranih ciljev s področij gibanje in narava

SD so ob ponovnem odprtju vrtcev več pozornosti namenili dejavnostim za lažji prehod v vrtec, navajanje na dnevno rutino, vzpostavitev zaupanja v vrtec in strokovne delavke kot pa realizaciji zastavljenih ciljev po kurikularnih področjih.

Delo v spremenjenih razmerah

Izkazalo se je, da mora biti SD »v veliki meri fleksibilen, se prilagajati trenutni situaciji in mirno ter pravilno odreagirati« (SD, odprti odgovori). Nujno pa je, da je vsak SD opremljen z znanji za uporabo IKT, da ima ustrezno opremo (računalnik) ter da so tudi igralnice ustrezno IKT-podprte (ustrezna oprema, internet) (SD, odprti odgovori).

PODPORA STROKOVNIM DELAVCEV

Povezovanje z drugimi na daljavo

Tako VD kot tudi SD so večkrat izrazili potrebo po usposabljanju za uporabo IKT ter opremljanju vrtcev z ustrezno opremo. Nekateri SD so zapisali, da so bili deležni usposabljanj za uporabo IKT, veliko se jih je tudi samoizobraževalo predvsem zaradi novonastalih razmer. V splošnem pa lahko na podlagi odgovorov zaključimo, da si SD želijo (še več) usposabljanj na tem področju, saj je potreba po uporabi IKT vsak dan večja.

SD smo s pomočjo petstopenjske ocenjevalne lestvice vprašali za oceno njihove usposobljenosti za povezovanje in delo na daljavo. V povprečju so se nagibali k strinjanju, da se v primerjavi z obdobjem pred epidemijo sedaj čutijo bolj opolnomočeni za povezovanje s sodelavci na daljavo (povpr. 3,7; n = 436), za uporabo IKT v svoji praksi (povpr. 3,7; n = 436) in za sodelovanje z vodstvom na daljavo (povpr. 3,7; n = 436). Glede opolnomočenosti za delo z družinami na daljavo povprečna ocena nekoliko odstopa od neodločenosti (povpr. 3,5; n = 436).

Dve tretjini SD sta poročali še, da sta v času epidemije pridobili nova znanja, ki so jima omogočila dvig kompetenc na področju IKT (62 %, n = 436).

Za sodelujoče vrtce velja, da so VD v času razglašene epidemije SD spodbujali k izobraževanju s področja uporabe IKT (povpr. 4,0; n = 97; petstopenjska ocenjevalna lestvica). Nakup nove računalniške opreme ni bil najpogostejša praksa v sodelujočih vrtcih (povpr. 2,7; n = 97), v nekoliko več primerih pa drži, da je vrtec zakupil licenco za uporabo spletne platforme Zoom ali podobne platforme za srečevanja na daljavo (povpr. 3,4; n = 97).

³ Kot smo že izpostavili tudi v podpoglavju »Prevladujoča medicinsko-higienska paradigma«.

Dejavnosti profesionalnega razvoja

Skoraj popolnoma drži, da so VD v sodelujočih vrtcih SD omogočali udeležbo na aktivnostih za nadaljnji profesionalni razvoj kljub spremenjenim razmeram dela, in sicer ne glede na zaprtje vrtca (povpr. 4,7; n = 97; petstopenjska ocenjevalna lestvica). Za sodelujoče vrtce drži tudi, da so se s SD srečevali na strokovnih aktivih (ali podobnih oblikah srečevanja) ne glede na zaprtje vrtca (povpr. 3,9; n = 97). V nekoliko manjši meri drži, da so VD zagotovili pogoje, ki so omogočali sodelovanje med SD in spodbujali izmenjavo idej ter praks na ravni zavoda in tudi na ravni sodelovanja z drugimi zavodi (povpr. 3,7; n = 97).

SD so pohvalili dejavnosti profesionalnega razvoja, ki so potekale na daljavo. Izrazili so, da so se lahko udeležili večjega števila izobraževanj/usposabljanj kot sicer, saj ni bilo potrebe po velikih organizacijskih spremembah. Pohvalili so tudi spletne seminarje, pri katerih so lahko sami izbirali čas poslušanja in tempo izvajanja. Kot manj pozitivno so izpostavili visoke kotizacije spletnih seminarjev, zato se jih niso mogli udeležiti vsi, in »*participiranje na spletnih srečanjih v domačem okolju, kjer se ne moreš 100-odstotno posvetiti srečanju, saj se odzivaš tudi na potrebe otrok, za katere npr. nimaš zagotovljenega ustreznega varstva*« (SD, odprti odgovori).

Iz odgovorov SD ugotavljamo še, da nekatera usposabljanja niso bila na voljo vsem strokovnim delavcem, npr. vzgojiteljem predšolskih otrok – pomočnikom vzgojitelja.

Strokovna (in moralna) podpora

Strokovna podpora, ki so je bili v spremenjenih razmerah SD deležni s strani VD, je bila omejena na seznanitev in poučitev o sprejetih smernicah v času epidemije bolezni covid-19 v pedagoški praksi ter nudenje podpore pri morebitnih dilemah in vprašanjih (povpr. 4,8, n = 97; petstopenjska ocenjevalna lestvica). Skoraj popolnoma drži tudi, da je vodstvo SD spodbujalo k oblikovanju učnega okolja skladno s higienskimi priporočili NIJZ (povpr. 4,7, n = 97), prilagajanju ciljev in dejavnosti skladno s trenutno družbeno situacijo, vezano na epidemijo bolezni covid-19 (povpr. 4,6, n = 97), ter oblikovanju učnega okolja v skladu s potrebami in interesi otrok (povpr. 4,6, n = 97). Za sodelujoče vrtce drži tudi, da je vodstvo SD spodbujalo k ohranjanju stika z družinami (starši in otroki) tudi v času zaprtja vrtca (povpr. 4,4, n = 97), niti spodbujali niti ne spodbujali pa so k realizaciji zastavljenih ciljev in dejavnosti, ki so si jih SD zastavile v letnih delovnih načrtih (povpr. 3,6, n = 97).

Glede na odgovore VD je strokovno podporo SD nudila tudi svetovalna služba, in sicer v okviru povezovanja z drugimi strokovnjaki, ki sicer vstopajo v vrtčevski prostor (zunanji izvajalci DSP, logopedi, specialni pedagogi itd.).

SD v splošnem niso izražali potrebe po dodatnih oblikah podpore, kot so jih že bili deležni, saj jih je le 8 % (n = 433) odgovorilo, da bi si želeli še kakšno dodatno obliko podpore. Iz odgovorov SD glede dodatne podpore pa lahko povzamemo, da bi si kljub vsemu želeli več podpore s strani svetovalne službe, predvsem za delo z otroki s posebnimi potrebami. Želeli bi si tudi več idej in poenotena navodila za delo z družinami na daljavo, več podpore vodstva pri navezovanju stikov z družinami in pri ohranjanju stika z njimi, prav tako pa tudi več podpore pri uporabi IKT, usposabljanje za uporabo IKT ter pravočasnejše informacije glede organizacije dela (SD, odprti odgovori).

VD so izrazili, da so imeli oni sami pomembno vlogo tudi kot motivatorji, saj so SD delovali v nepredvidljivih razmerah in je bila visoka motivacija zelo pomembna. »*Še več svojega dela bi morala nameniti pohvalam zaposlenih za trud in opravljeno delo, ki nam je mnogokrat samoumevno*« (VD, odprti odgovori). Pri tem so jasno poudarili, da so tudi sami potrebovali podporo pristojnih institucij: »*[...] ter po drugi strani biti slišan, voden, s pravočasnimi – verodostojnimi informacijami, ki bodo veljale in se ne dnevno spreminjale*« (VD, odprti odgovori). VD so zapisali še, da so si želeli več medsebojnega povezovanja – »*Povezovanje vodstvenih delavcev v aktive na regijskem in medregijskem nivoju*« (VD, odprti odgovori) – ter več neposredne podpore – »*Zagotoviti podporo vodstvu, supervizijo in razmisliti, ali smo resnično edini, ki v tej državi nismo ogroženi*« (VD, odprti odgovori).

PODPORA DRUŽINAM

Vzpostavlanje stika z družinami

V splošnem velja, da VD v času popolnega zaprtja vrtcev (16. marec do 18. maj 2020) SD niso odrejali nalog, temveč so jih le spodbujali oz. priporočali, da ohranjajo stik s starši in z otroki. Kljub izraženim zgolj priporočilom so VD zapisali, da so jih SD v veliki meri upoštevali, so pa med njimi obstajale razlike.

Iz odgovorov VD ugotovimo, da so v času popolnega zaprtja vrtcev skoraj vsi vrtci (97 %, n = 116) še dodatno stopili v stik z družinami; to pomeni, da so starše poleg tega, da so jih obvestili o zaprtju in ponovnem odprtju vrtca, še dodatno (vsaj enkrat) kontaktirali.

V času popolnega zaprtja vrtcev je večina SD v povprečju enkrat na teden (3,4; n = 111)⁴ vzpostavljala stik z družinami, prav tako vodstvo, čeprav nekoliko manj pogosto (povpr. 3,1; n = 111). Svetovalna služba je v času popolnega zaprtja vrtcev stik z družinami vzpostavljala najmanj pogosto (povpr. 2,7; n = 111).

SD so najpogosteje (enkrat na teden) stik z družinami vzpostavljali z namenom ohranjanja vzgojno-izobraževalnega procesa na daljavo, enkrat do dvakrat na mesec so skrbeli za ohranjanje stika s starši z namenom ozaveščanja in obveščanja staršev ter tudi ohranjanja stika z otrokom.

Da je bilo ohranjanje stika med vrtcem in družino v času popolnega zaprtja vrtcev nepotrebno, ni menil nihče od VD in SD. Da pa je bilo zelo potrebno, je menilo 59 % VD (n = 116) in 50 % SD (n = 211).

V času delnega zaprtja vrtcev (od 26. oktobra 2020 do januarja 2021) je v stik z družinami, ki svojih otrok niso vključile v nujno varstvo, še dodatno stopilo 88 % (n = 110) v raziskavi sodelujočih vrtcev (pomeni, da so jih poleg obvestila o zaprtju vrtca vsaj enkrat še dodatno kontaktirali).⁵ Pogostost vzpostavljanja stikov z družinami je bila podobna kot v času popolnega zaprtja.

Intenzivnost komuniciranja z družinami je bila odvisna od motiviranosti tako SD kot tudi staršev: *»Nekaterim je bilo to všeč, nekateri so povedali, da jim je bilo to nepotrebno. Ob celodnevem delu na daljavo s šoloobveznimi otroki oz. kot njihova službena obveza so z vrtčevskimi otroki raje izkoristili prosti čas za igro na prostem.«* To je bil npr. tudi eden izmed razlogov, da so bile dejavnosti, ki jih je ponujal vrtec, neobvezne za starše.

Da je bilo ohranjanje stika med vrtcem in družino v času delnega zaprtja vrtcev nepotrebno, ni menil nihče od VD in SD. Da pa je bilo zelo potrebno, je menilo 55 % VD (n = 110) in 46 % SD (n = 209), kar predstavlja nižji delež tako VD kot SD v primerjavi z obdobjem popolnega zaprtja vrtcev.

Podpora staršem v času popolnega in/ali delnega zaprtja vrtcev

VD so v večini primerov zapisali, da je bilo zelo pomembno, da so kljub neznani situaciji, v kateri so se znašli, ohranjali stik z družinami. Čeravno so zapisali, da *»so se na začetku precej lovili«* (VD, odprti odgovori), ker strokovni kader ni bil usposobljen za delo na daljavo in za uporabo spletnih platform za ohranjanje stikov, so preko kontaktiranja družin lahko pomagali pri reševanju stisk, s katerimi so se družine soočale. Iz odgovorov VD je v veliki meri mogoče zaznati tudi, da so imeli otroci zaradi ohranjanja stikov pri ponovnem odprtju vrtca manj težav s prilagajanjem nazaj na vrtčevsko okolje in življenje.

V nekaj vrtcih so bile dejavnosti prilagojene glede na individualne potrebe družin. Vrtci so si želeli, da teh dejavnosti starši ne bi čutili kot obvezo in dodatno breme: *»Ohranjanje stika je zelo pomembno,*

⁴ 0 – nikoli, 1 – vsaj enkrat v celotnem obdobju, 2 – enkrat do dvakrat na mesec, 3 – enkrat na teden, 4 – večkrat na teden

⁵ V času popolnega zaprtja je to storilo 97 % vrtcev (n = 116).

potrebno pa je paziti, da ne posegamo preveč v družinsko življenje in da naši stiki za starše niso obremenjujoči.« (VD, odprti odgovori) Kakšne so bile dejavnosti, prilagojene individualnim potrebam, ne vemo, saj je le 12 % vrtcev (n = 95) med starši izvedlo anketo o potrebah in željah družin glede sodelovanja med družinami in vrtcem zaradi spremenjenih razmer zaradi epidemije bolezni covid-19.

SD so izpostavili tudi možnost za vzpostavljanje in ohranjanje stikov na daljavo z otroki in družinami iz različnih (rizičnih) skupin. Predvsem so menili, da je treba zagotoviti, da se bodo tovrstnih dejavnosti lahko udeleževale vse družine in da jim je pri tem potrebno nuditi podporo. Strinjali so se, da lahko z delom na daljavo kljub vsemu dobremu, kar ponujene dejavnosti lahko prinesejo otrokom, obremenjujejo starše, ki imajo že sicer veliko skrbi; še zlasti, če se na daljavo šolajo starejši otroci in če tudi sami delajo (bodisi od doma bodisi na lokaciji zaposlitve). Zato so SD menili, da naj bodo dejavnosti, ki jih ponujajo staršem, izvedljive predvsem na prostem, z enostavnimi navodili, take, ki ne zahtevajo preveč napora s strani staršev in vsebujejo pripomočke, ki jih imajo res v večini doma ali pa jih najdejo v naravi. Pomembno je tudi, da zajamejo vsa področja kurikula za vrtce, predvsem pa, da se načrtujejo dejavnosti v naravi in dejavnosti ohranjanja dobre psihofizične kondicije. Strinjali so se, da bi bil dobrodošel zbirnik konkretnih predlogov primerov dobrih praks (povzeto iz odprtih odgovorov SD).

Podpora ranljivim skupinam (tujejezične družine, družine z otroki s posebnimi potrebami)

Podpora ranljivim skupinam, kot so tujejezične družine in družine z otroki s posebnimi potrebami (OPP), že v času nespremenjenih razmer ni idealna, sedaj pa se je pokazala kot izrazito podhranjeno področje. Za sodelujoče vrtce je sicer držalo, da so VD v času razglašene epidemije SD omogočali delo na daljavo z OPP (povpr. 4,1; n = 97),⁶ prav tako je držalo, da so SD spodbujali k intenzivnejšemu sodelovanju z otroki iz ranljivih družin (povpr. 4,1; n = 97). V nekoliko manjši meri (povpr. 3,4; n = 97) pa je za sodelujoče vrtce veljalo, da so VD v času razglašene epidemije SD spodbujali k intenzivnejšemu sodelovanju z otroki iz tujejezičnih družin.

VD in tudi SD so izrazili, da mora delo z OPP in izvajanje dodatne strokovne pomoči (DSP) vsekakor potekati v živo, preko osebnega kontakta. Tako so se npr. v nekaj vrtcih organizirali, da so »*pripravili pravila s področja zdravstveno-higienskega režima, poseben protokol.*« (VD, odprti odgovori) VD so tudi menili, da morajo biti OPP vključeni v vrtec brez zahtevanega potrdila delodajalca njihovih staršev.

Če pa bi se dolgoročno izkazalo, da ni druge možnosti kot izvajanje DSP na daljavo, bi morali najprej tehnično in kadrovsko opremiti vrtce ter tehnično in strokovno pomoč zagotoviti tudi staršem OPP:

V povezavi s podporo OPP so se zapisi SD največkrat nanašali na OPP z npr. gibalnimi ovirami, motnjami avtističnega spektra ipd., najdemo pa tudi zapis, da so bili v času zaprtja vrtca zelo prikrajšani tudi otroci, katerih starši niso govorci slovenskega jezika.⁷ Prav tako so bili v času zaprtja vrtcev zelo prikrajšani otroci, ki so bili ravno v procesu pridobivanja odločbe o usmeritvi; zaradi zaprtja se je namreč ustavilo sodelovanje z zunanjimi institucijami, prekinilo se je izvajanje timskih srečanj ipd.

SD so zelo pogrešali dodatna usposabljanja za delo z OPP, izrazili so tudi željo po večji vključenosti svetovalne službe.

VD si zaradi podhranjenosti področja želijo ustrezne strategije države, s katero bi na dolgi rok povečali število ustreznih specialnih delavcev, ter da bi za delo z OPP in njihovimi družinami ustrezno usposobili tudi SD v vrtcih.

⁶ 1 – sploh ne drži za naš vrtec, 5 – popolnoma drži za naš vrtec

⁷ Tudi rezultati raziskave so pokazali, da je vodstvo SD v manjši meri spodbujalo k intenzivnejšemu sodelovanju z otroki iz tujejezičnih družin, op. avtorja.